

Beleidsplan
2009 / 2012

FONDS V
CULT
PARTICIPATIE

Colofon

Publicatie: Fonds voor Cultuurparticipatie

Hoofdredactie: Jan Jaap Knol en Chrit van Rensen

Eindredactie: Noah van Klaveren

Vormgeving: Neeltje Grafische Vormgeving

Druk: Greve Offset

Den Haag, april 2009

© Fonds voor Cultuurparticipatie

Inhoud

Inleiding	pagina 05
Hoofdstuk 1, Missie, visie en doel	pagina 06
Hoofdstuk 2, Werkveld	pagina 08
Hoofdstuk 3, Instrumenten en werkwijze	pagina 16
Hoofdstuk 4, Monitoring en evaluatie	pagina 19
Samenvatting	pagina 20
Bijlagen	
Bijlage 1, Financieel kader	pagina 22
Bijlage 2, Regeling provincies en gemeenten	pagina 23
Bijlage 3, Lijst met 28 meerjarig gesubsidieerde instellingen	pagina 24
Bijlage 4, Leden Raad van Toezicht	pagina 25
Bijlage 5, Overzicht organisatie en medewerkers	pagina 26
Bijlage 6, Definities	pagina 26

Inleiding

Cultuur is voor mensen van grote betekenis. Miljoenen ontlennen in het dagelijks leven veel plezier, geluk en zin aan culturele activiteiten. Kunst, erfgoed en geschiedenis leven enorm. Onder jong en oud, in stad en dorp en onder alle bevolkingsgroepen van Nederland. Het belang van cultuur is in de loop der eeuwen op vele manieren verwoord. Al sinds de oudheid betogen filosofen, wetenschappers en schrijvers dat de mens niet zonder cultuur kan functioneren. Ook anno 2009 wordt in brede kringen van de maatschappij veel waarde toegekend aan deelname aan cultuur.

Culturele ontwikkeling gaat idealiter een leven lang door. Actief bezig zijn met cultuur draagt bij aan cultureel burgerschap: aan individueel geluk maar ook aan onderlinge binding in dorp, wijk of stad. Het Fonds voor Cultuurparticipatie - sinds 1 januari 2009 operationeel - geeft steun aan mensen en initiatieven die bijdragen aan een brede, diverse en kwalitatief hoogstaande cultuurparticipatie in Nederland. Samenwerking tussen amateurs en professionals is daarbij een belangrijke sleutel.

Verantwoording

Minister Plasterk heeft in de nota Kunst van Leven de basis gelegd voor het Fonds voor Cultuurparticipatie **1**. Jaap Dijkstra, oud-gedeputeerde van de provincie Overijssel, is door de minister aangesteld als kwartiermaker en heeft de opdracht gekregen om in samenspraak met de andere overheden en het veld de minister te adviseren over de invulling van de werkwijze, de reikwijdte en taken van het op te richten fonds. De kwartiermaker bracht op 29 januari 2008 zijn advies 'Programmafonds Cultuurparticipatie, een basismodel' uit **2**. Nadat de minister bestuurlijke overeenstemming bereikt had met VNG en IPO, startte in de tweede helft van 2008 de inrichting van het fonds.

Aan dit beleidsplan liggen het advies van Jaap Dijkstra en de bestuurlijke afspraken daarover ten grondslag. Over het plan is in de afgelopen maanden veel van gedachten gewisseld met

betrokkenen uit het veld. Cultuurparticipatie was ook geregeld onderwerp van discussies bij brancheverenigingen, gemeenten en provincies. Dankbaar is gebruik gemaakt van de inbreng van deskundigen in klankbordgroepen. Er is veel gesproken. Nu is het tijd aan de slag te gaan.

De minister heeft voor de periode 2009-2012 extra financiële middelen ter beschikking gesteld aan het fonds om de cultuurparticipatie te bevorderen. De kwartiermaker is gevraagd advies uit te brengen over de aanwending van die extra middelen, € 2 miljoen in 2009 en jaarlijks € 8 miljoen in 2010-2012. Het lag in de rede de ontwikkeling van het beleidsplan en het advies over de aanwending van de extra middelen, met elkaar te laten sporen. In zijn brief van 20 februari 2009 aan de kwartiermaker, heeft de minister aangegeven dat hij verwacht dat het Fonds voor Cultuurparticipatie zich sterk en herkenbaar kan profileren met duidelijke accenten waar een voorbeeldwerking van uitgaat. Eén en ander vereist een gerichte inzet van middelen. De minister is van mening dat de extra middelen door het fonds ingezet moeten worden op landelijk herkenbare speerpunten "via loket 1" (initiatieven van verenigingen en culturele instellingen). Over dit punt heeft intensief overleg plaatsgevonden tussen de kwartiermaker en het fonds.

Opbouw beleidsplan

In hoofdstuk 1 lichten we de missie, de visie en de doelstellingen van het fonds toe. Daarbij staan we ook stil bij het voortraject. In hoofdstuk 2 introduceren we de drie aandachtsgebieden: amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur. Daarbij belichten we steeds de inzet van het fonds voor de komende jaren. Hoofdstuk 3 omvat een toelichting op de instrumenten en de praktische werkwijze van het fonds. In hoofdstuk 4 sluiten we af met de monitoring en evaluatie.

1 // Ministerie van OCW, nota *Kunst van leven, hoofdlijnen cultuurbeleid*, Den Haag, juni 2007, pagina 21-25. **2** // Dijkstra J., *Programmafonds Cultuurparticipatie, een basismodel*, 29 januari 2008 (zie www.cultuurparticipatie.nl).

01. Missie, visie en doel

Missie

De missie van het fonds luidt:

'Het Fonds voor Cultuurparticipatie stimuleert de actieve deelname aan het culturele leven van burgers in Nederland, in al hun diversiteit, ongeacht leeftijd, herkomst, opleiding en woonplaats.'

Minister Plasterk legde voor de missie de basis met zijn brief van 13 november 2007 aan de Tweede Kamer waarin het kabinet uitspreekt het als zijn taak te zien dat iedereen de mogelijkheid krijgt als culturele burger deel te nemen aan de samenleving.

Visie

Al in zijn advies 'Innoveren, participeren!' stelt de Raad voor Cultuur dat cultuur onmisbaar is als bron van onderlinge binding en zingeving **3**. De raad benadrukt dat het cultureel burgerschap versterking behoeft: 'Burgers hebben een zekere culturele bagage nodig om volwaardig aan de samenleving te kunnen deelnemen.' **4** Amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur – alledrie expliciet genoemd in het coalitieakkoord "Samen leven, samen werken" **5** - zorgen voor die bagage. Zo biedt amateurkunst mensen de mogelijkheid actief aan kunst te doen. Cultuureducatie draagt bij aan de overdracht van kennis maar ook aan talentontwikkeling. Volkscultuur – nieuw als beleidsterrein - appelleert aan de behoefte aan worteling en aan gevoel voor samenhang en traditie.

De grenzen tussen amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur zijn niet altijd scherp te trekken. De begrippen kunnen wel helpen om het werkgebied van het fonds te ordenen maar centraal staat de participatie aan cultuur. We hebben de notie van cultureel burgerschap vertaald in een actieve missie. Iedereen verdient het om zijn of haar culturele belangstelling te kunnen ontwikkelen. Idealiter zijn mensen in elke levensfase in de gelegenheid hun kennis, ervaring en vaardigheden op cultureel gebied te verbreden en te verdiepen, anders gezegd om een eigen 'culturele loopbaan' te ontwikkelen **6**. Om mensen hierin aan te moedigen en te

faciliteren is een passende infrastructuur nodig en een aantrekkelijk en toegankelijk aanbod van cursussen, begeleiding en activiteiten.

Doelen

De missie van het fonds wordt ondersteund door twee centrale doelstellingen:

- Meer mensen doen mee.
- Er komen betere faciliteiten (onder meer begeleiding, scholing, presentatiemogelijkheden, samenwerking met professionals).

Het eerste doel legt de nadruk op de toegang tot cultuur. Cultuur moet voor meer mensen makkelijk bereikbaar worden. Het tweede doel legt de nadruk op de ontwikkeling en kwaliteit. Zo ontstaat de mogelijkheid voor talentontwikkeling en het werkelijk doorlopen van een culturele loopbaan. Het fonds ijkt de inzet van zijn instrumenten aan deze centrale doelen.

3 // "Hier en nu is cultuur onmisbaar als bron van onderlinge binding en zingeving. Mensen hebben om goed te kunnen functioneren, alleen of in groepsverband, een referentiekader nodig – een als zinvol ervaren verband tussen de voortdurende stroom van ervaringen en indrukken waarin het leven van alledag zich afspeelt. Op zoek naar een zinvol bestaan gaan zij te rade bij geordende patronen, zoals religie, ideologie, doctrine, moraal, taal, kunst en cultureel erfgoed, of combinaties daarvan. Zo'n stelsel schept een band tussen mensen en fungeert vaak als basis voor gedeelde waarden, verwachtingen en leefregels." Raad voor Cultuur, *Innoveren, participeren! Adviesagenda cultuurbeleid & culturele basisinfrastructuur*, Den Haag, maart 2007.

4 // Raad voor Cultuur, *Innoveren, participeren!*, Den Haag, maart 2007, pagina 57. Er bestaan uiteenlopende invullingen van het begrip burgerschap. Het fonds verstaat eronder de burger die actief participeert in de samenleving waarin hij of zij leeft. Bij participeren gaat het om werken en/of het volgen van onderwijs en/of het deelnemen aan culturele activiteiten, sport of andere domeinen. **5** // Coalitieakkoord Kabinet Balkenende IV, 7 februari 2007. **6** // Bij de culturele loopbaan gaat het erom dat mensen in elke levensfase de gelegenheid hebben hun talenten te leren herkennen en ontwikkelen. Dat verloopt vaak volgens drie fasen:

- Oriënteren, kennismaken met kunst en cultuur: kunsteducatie, media-educatie en erfgoededucatie;
- Verdiepen en ontwikkelen: cultuureducatie en amateurkunst;
- Zelf actief zijn en bekwamen: amateurkunst en volkscultuur.

Positionering

In zijn brief van 13 november 2007 schrijft Minister Plasterk dat binnen het fonds regelingen op het gebied van amateurkunst en cultuureducatie en de samenwerking tussen gemeenten, provincies en rijk onder één regie geplaatst moeten worden om zo de samenhang en effectiviteit te vergroten. Dat betekent onder andere dat, meer dan voorheen, de uitgangspunten voor alle regelingen vergelijkbaar zijn en er door het fonds geregeld overleg met gemeenten en provincies plaatsvindt over de uitvoering van hun programma's.

Het subsidie-instrumentarium van het fonds bestaat met ingang van 2009 uit:

- De Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten.
- De Plusregeling Cultuurparticipatie voor amateurs en culturele instellingen.
- Twee nieuwe stimuleringsprogramma's.

Op het terrein van cultuurparticipatie zijn in eerste aanleg de provincies en gemeenten verantwoordelijk voor de infrastructuur. De provincies en 35 grote gemeenten **7** voeren elk een eigen programma uit om cultuurparticipatie te bevorderen. De daarvoor benodigde middelen zijn gebaseerd op een gelijke bijdrage van het fonds en de deelnemende stad of provincie. Via de regeling voor provincies en gemeenten wordt de lokale structuur voor amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur versterkt.

Omdat de grenzen tussen amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur nogal eens arbitrair zijn en daarmee de aanvragers in de weg kunnen staan, omvat de plusregeling deelregelingen voor projectsubsidies amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur. Daardoor is het mogelijk om binnen één kader af te wegen binnen welke deelregeling een aanvraag het beste behandeld kan worden. Bij de toekenning van projectsubsidies hanteert het fonds drie doorsnijpende criteria:

- Ontwikkeling **8**
- Diversiteit
- Verankering

De meerwaarde van de projectsubsidies van het fonds ligt in de eerste plaats in de ontwikkeling en dynamiek die tot stand komt door initiatieven met een landelijke voorbeeldwerking. Daarnaast is diversiteit een doorsnijdend thema. Diversiteit wordt daarbij niet alleen gezien in termen van etniciteit maar ook in termen van leeftijd, geslacht, aanbod en belangstelling. Het fonds legt bovendien – meer dan tot nu toe gebeurde binnen regelingen voor projectsubsidies – de nadruk op het criterium verankering van resultaten. Te vaak eindigen succesvolle projecten te vroeg, omdat niet tijdig is voorzien in inbedding binnen de organisatie of de verspreiding van resultaten. Bij de behandeling van projectsubsidies onderhoudt het fonds – juist met het oog op de verankering maar ook voor onderlinge afstemming over de rolverdeling - intensief contact met gemeenten en provincies.

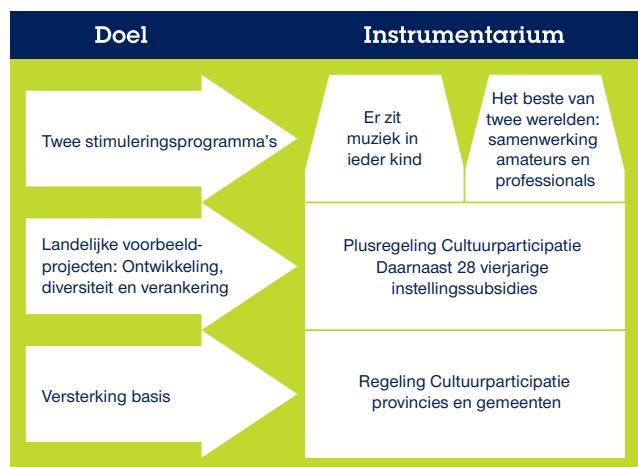
Per 1 januari 2009 is het fonds verder verantwoordelijk voor de subsidieverlening aan instellingen op het terrein van cultuurparticipatie die tot de landelijke basisinfrastructuur behoren. Deze richten zich vooral op talentontwikkeling en verdieping of vernieuwing van hun discipline. Het gaat daarbij om instellingen van landelijk belang die duurzame, structurele activiteiten verzorgen. Voor de periode 2009-2012 is aan 28 instellingen door de Minister van OCW subsidie toegekend. Op dit moment is het fonds verantwoordelijk voor het beheer van de relaties met de instellingen. Voor de nieuwe subsidieperiode 2013-2016 zal het fonds een nieuwe selectie- en toekenningssystematiek ontwikkelen. De voorbereidingen hiervoor starten medio volgend jaar. Uiteraard zal het fonds over de inrichting van deze systematiek uitgebreid overleg voeren met het ministerie, de andere overheden en organisaties in het veld om de uitgangspunten hiervoor vast te stellen.

7 // Het gaat om 35 gemeenten: 33 gemeenten > 90.000 inwoners (waaronder 21 cultuurconvenantgemeenten) en 2 cultuurconvenantgemeenten < 90.000 Helmond en Hengelo. Voor de vaststelling van de inwonersaantallen van de deelnemende provincies en gemeenten voor de periode 2009-2012 geldt 1 januari 2007 als peildatum.

8 // Zowel in het advies van de kwartiermaker aan de minister ("Programmafonds Cultuurparticipatie, een basismodel") als in de Regeling Cultuurparticipatie provincies en gemeenten wordt in dit verband gesproken over "vernieuwing". Vernieuwing betreft dan het in gang zetten van ontwikkeling op het terrein van amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur.

Tot slot introduceert het fonds de twee grote nieuwe programma's 'Het beste van twee werelden: naar nauwere samenwerking tussen amateurs en professionals' en 'Er zit muziek in ieder kind'.

Schematisch ziet het subsidie-instrumentarium van het fonds er als volgt uit:

Figuur 1. Subsidie-instrumentarium

Binnen het werkveld van het Fonds voor Cultuurparticipatie zijn veel partijen actief, ieder met een eigen rol en verantwoordelijkheid. Om de samenhang in de inspanningen te bevorderen, schenkt het fonds veel aandacht aan de verspreiding van goede praktijkvoorbeelden, aan het delen van kennis (via landelijke conferenties maar ook via regionale bijeenkomsten), en aan het monitoren, evalueren en onderzoeken van activiteiten. Het fonds zoekt - als coproducent dan wel als opdrachtgever - voor de uitvoering van deze activiteiten samenwerking met onder meer Cultuurnetwerk Nederland, Kunstfactor, Kunstconnectie, Erfgoed Nederland, het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en het Meertens Instituut.

Ook private en andere publieke fondsen zijn op het terrein van cultuurparticipatie actief. In de afgelopen tijd is veel met hen gesproken, waarmee de basis voor samenwerking is gelegd. Met name in de podiumkunsten is op het snijvlak van culturele diversiteit en jongerencultuur een overgangsgebied ontstaan tussen amateurs en professionals. Om die reden zijn er met het Nederlands Fonds voor de Podiumkunsten afspraken gemaakt over wederzijdse inzet van adviseurs en afstemming bij de behandeling van aanvragen.

Het Fonds voor Cultuurparticipatie is van start en wil bekend staan als een klantgerichte, professionele en op samenwerking gerichte organisatie. In dit beleidsplan leggen we onze ambities neer. Een jong fonds heeft de flexibiliteit nodig om gaandeweg de eerste periode de nu op hoofdlijnen gepresenteerde kaders nader in te vullen en waar nodig bij te stellen. De ambitie is er. En gelukkig niet alleen bij het fonds, ook ruimschoots bij de overheden en het veld.

02. Werkveld

2.1. Amateurs en vrijwilligers in kunst en erfgoed

De amateursector in Nederland is omvangrijk. Zo doen 5,5 miljoen mensen aan actieve kunstbeoefening en investeren deze 'cultuurminnaars' niet alleen tijd maar ook veel geld. Tegenover iedere euro die de overheid aan de amateurkunst bijdraagt, staat € 10 die de amateurkunstenaar zelf aan zijn of haar hobby besteedt. ⁹ De sector is in termen van 'eigen inkomsten' dus in hoge mate zelfvoorzienend.

Tot de amateursector rekent het fonds zeker niet alleen de actieve beoefenaars van kunst maar ook de participanten op het gebied van erfgoed en volkscultuur, de beoefenaars van eigentijdse cultuuruitingen zoals urban culture en creative design en – last but not least - de honderdduizenden vrijwilligers die achter de schermen actief zijn op al deze terreinen ¹⁰. De omvang en de diversiteit van de sector laat zich moeilijk vangen in een sluitende opsomming van disciplines, organisaties of verenigingen. Sommige amateurs zien hun kunstbeoefening puur als een gezellige vrijetijdsbesteding, anderen streven naar de hoogst haalbare kwaliteit ¹¹. De media spelen erop in, getuige de populariteit van Korenslag en Idols. Ondertussen creëren mensen via YouTube, Hyves en andere communities hun eigen nieuwe podia.

⁹ // Vergelijk paragraaf 1.3, Amateurkunst en de overheid, in *Amateurkunstbeleid OK, Een handreiking voor gemeenten*, die in 2008 is uitgegeven door Kunstfactor en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Zie ook: Raad voor Cultuur, *Cultuur, meer dan ooit*. Den Haag, 2003, pagina 238-239 en 244 ¹⁰ // De beschrijving is ontleend aan het advies *Spiegel van de Cultuur, Advies Cultuurnota 2005-2008* van de Raad voor Cultuur (deel 16, pagina 253) en het rapport *Van*

stiefkind tot oogappel van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur uit 2008, pagina 10-11. **11** // Van amateurkunst, gebaseerd op de traditionele canon (Amateurkunst 1.0) via amateurcultuur, gelijkgestemden in lifestyle en attitude (Amateurkunst 1.5) naar amateurcreativiteit, semi-professioneel, vaak als voorbereiding op de beroepskeuze (Amateurkunst 2.0). Bron: *Datascape cultuur* van Johan Idema en Hendrik-Jan Grievink, gepresenteerd op 10 september 2007 in De Balie te Amsterdam.

Hoe staat de sector ervoor? **12**

Aan het enthousiasme van mensen voor kunst en cultuur lijkt niets te mankeren. Op basis van de SCP-rapportage 'Cultuurminnaars en Cultuurmijders' **13** zou gesteld kunnen worden dat de belangstelling voor meer traditionele organisatievormen van amateurkunst vanaf begin jaren negentig een dalende trend laat zien. Deze ontwikkeling is echter niet robuust of eenduidig. Duidelijker is – aldus het SCP – dat de deelname van lager opgeleiden en Marokkaanse en Turkse Nederlanders achterblijft. In mei van dit jaar publiceert het SCP zijn rapport 'Cultuurparticipatie en mediabereik', waarin een actueel beeld wordt geschetst van trends in de belangstelling voor cultureel erfgoed, kunsten en media **14**.

Hoewel het beschikbare cijfermateriaal niet tot eenduidige conclusies leidt, is wel duidelijk dat het potentieel van de amateursector en vrijwilligers, zowel individueel als maatschappelijk, in onvoldoende mate wordt benut. Onder meer de Raad voor Cultuur, Kunstfactor, de Commissie Visser-Van Doorn en Cultuurnetwerk Nederland hebben in verschillende publicaties de amateursector geanalyseerd en knelpunten in beeld gebracht.

Daaruit komt het volgende beeld naar voren:

- 1) Amateurs en vrijwilligers investeren zelf veel tijd en geld in hun activiteiten. De overheidssteun aan deze sector is verhoudingsgewijs beperkt, zeker in vergelijking tot de steun aan gesubsidieerde "topcultuur". Aan die top ligt een brede basis ten grondslag. Deze basis, een kweekvijver van talent en het maatschappelijk fundament voor kunst en cultuur, dient te worden versterkt.
- 2) Er is een opvallend gebrek aan aansluiting tussen het geïnstitutionaliseerde aanbod enerzijds en de behoeften van de hedendaagse kunstbeoefenaar of erfgoedliefhebber anderzijds. Een te traditionele invulling van de ondersteuning aan amateurkunst houdt bijvoorbeeld

allerlei vormen van eigentijdse amateurkunstbeoefening tegen. Individuen veranderen sneller dan instituties. Kunsten '92 en Kunstfactor hebben in het voortraject reeds gepleit voor meer verbinding tussen de amateur- en professionele kunstsector binnen het fonds omdat beide elkaar veel te bieden hebben.

- 3) Hoewel de amateurkunstsector omvangrijk is en zeer divers, is deze in het maatschappelijk debat niet erg zichtbaar. Daarnaast heeft het meer traditionele deel van de sector te maken met een imago probleem. Voor veel jongeren is aansluiting bij een vereniging niet echt aantrekkelijk.

12 // We hebben onder meer gebruik gemaakt van het rapport *Cultuurminnaars en cultuurmijders* van het Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2006, de handreiking *Amateurkunstbeleid OK*, adviezen van de Raad voor Cultuur, publicaties van het IVA en Cultuurnetwerk Nederland alsmede *Kennis is kunst, beleidsplan 2009-2012 Kunstfactor*, Utrecht, 2007. **13** // ZSCP, rapport *Cultuurminnaars en Cultuurmijders*, Den Haag, pagina 85. **14** // Indien deze cijfers daar aanleiding toe geven, zal het fonds daar in zijn beleid vanzelfsprekend op inspelen.

Op elk van de drie genoemde punten wil het fonds verschil maken door de inzet van zijn instrumentarium (zie figuur 1, pagina 8).

Ad 1) Voor de infrastructuur op het terrein van de amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur zijn in eerste aanleg de provincies en gemeenten verantwoordelijk. Maar via de Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten draagt het fonds bij aan de verdere versterking van deze lokale culturele infrastructuur. Daarbovenop draagt de nieuwe Plusregeling Cultuurparticipatie door steun aan landelijke voorbeeldprojecten bij aan de ontwikkeling van de kwaliteit en diversiteit van de amateurkunst en de erfgoedsector. Deze nieuwe regeling vervangt – met een hoger budget – rond de zomer de huidige Overgangsregeling Amateurkunst.

Ad 2 en 3) Er is een impuls nodig om de werelden van amateurkunstenaars, erfgoedliefhebbers en professionals dichter bij elkaar te brengen. Samenwerking tussen amateurs en professionals is in Nederland niet vanzelfsprekend. De praktijk in het Verenigd Koninkrijk laat zien dat veel culturele instellingen dienstverlening aan amateurkunstenaars of belangstellende amateurhistorici als een normaal onderdeel van hun publieke functie zien ¹⁵. Het fonds ziet graag dat deze praktijk ook in Nederland steeds vanzelfsprekender wordt. Dat is mede afhankelijk van het beleid van de professionele instellingen maar evenzeer van de rol die de overheden hierin spelen als subsidiegevers. Met de introductie van het stimuleringsprogramma ‘Het beste van twee werelden’ wil het fonds een impuls geven aan de samenwerking en daarmee aan meer en betere ondersteuning voor de amateurkunst en vrijwilligers, als ook aan de zichtbaarheid van de sector. In dit kader wil het fonds financiële ondersteuning geven, gericht op meer begeleiding door professionele instellingen van amateurinitiatieven, aan coproducties van professionele makers en amateurs, of aan podia die de beste amateurproducties of schoolvoorstellingen uit hun stad of regio op hun planken presenteren. Maar ook kan gedacht worden aan musea, archieven en erfgoedinstellingen die hun dienstverlening aan amateuronderzoekers en –historici willen uitbreiden. Het programma ‘Het beste van twee werelden’ is nadrukkelijk bedoeld als een stimuleringsprogramma. Want ondersteuning door professionele instellingen aan amateurs

hoort in de visie van het fonds eigenlijk – net als educatie – tot de reguliere taken van structureel gesubsidieerde culturele instellingen. Over de inrichting van het subsidieprogramma gaat het fonds dit jaar nader in overleg met het veld van amateurs en professionals. Uitgangspunt hierbij is dat het gaat om voorbeeldprojecten waaruit een duurzame betrokkenheid van de culturele instellingen spreekt: door de inzet van eigen middelen, door een forse ambitie om nieuwe doelgroepen te bereiken, en door aantoonbare actieve inbreng van amateurs en vrijwilligers zelf.

Naast de stimulering van de samenwerking tussen amateurs en professionals, kent het fonds binnen het programma ‘Het beste van twee werelden’ een bijzondere plaats toe aan de “nieuwe circuits”. Het betreft onder andere urban jongeren maar ook ontwikkelingen op het gebied van community arts, circus theater en creative design binnen de disciplines muziek, mode, vormgeving, gaming en animatie. Om bij nieuwe circuits goed bekend te raken, houdt het fonds nauw contact met lokale en provinciale consultants en cultuuraanjagers over vormen van jongerencultuur die buiten het bereik van de traditioneel gesubsidieerde cultuursector vallen. Voor deze doelgroep en hun intermediairs ontwikkelt het fonds in 2009 een aparte aanpak binnen de communicatiestrategie.

¹⁵ // De NRC bracht bijvoorbeeld op zaterdag 21 juni 2008 een uitgebreid artikel over the Summer Exhibition in London, een al lang bestaande zomermanifestatie van de Royal Academy of Arts waarbij werk van professionele en amateurkunstenaars tegelijk wordt tentoongesteld.

Grootstedelijke jongerencultuur is een stroming binnen de jongerencultuur die is ontstaan vanuit een crossculturele grootstedelijke setting. Authenticiteit en originaliteit spelen hierin een centrale rol. Beleidsmakers en marketeers – vaak niet de jongeren zelf! - noemen deze stroming ook wel **urban culture**. De urban subcultuur overstijgt etnische achtergronden. Deze lifestyle heeft inmiddels ook een groot bereik onder jongeren buiten de grote steden. Het brede aanbod van deze cultuuruitingen neemt daardoor steeds meer toe. De uitingen zijn naar verschillende kunstdisciplines te herleiden, zoals zang, rap, producing, DJ-ing, dans (onder andere street- en breakdance), theater, film/videoclips, nieuwe media, literatuur, poëzie (zoals spoken word), beeldende kunst (bijvoorbeeld graffiti) en mode. Leden van deze subcultuur beoefenen vaak meerdere disciplines tegelijkertijd.

Dankzij de clustering van verschillende kunstdisciplines en stijlen, in combinatie met het groeiend zap-gedrag van jongeren is dit dé jongerencultuur van het moment. Dat blijkt tevens uit de vele projecten en workshops die kunstinstellingen organiseren en aanbieden om jongeren actief met urban arts in aanraking te laten komen. Op lokaal en regionaal niveau worden veel initiatieven ontplooid om jongeren op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met disciplines uit dit genre.

Het fonds signaleert in Nederland twee knelpunten:

1. Toptalent op het gebied van urban arts en andere stromingen binnen de jongerencultuur kan zich onvoldoende ontwikkelen binnen het traditionele onderwijsaanbod van het kunstvakonderwijs en andere instellingen.
2. Er zijn onvoldoende presentatiemogelijkheden voor talent van urban arts en andere stromingen buiten de eigen scenes, zoals grote podia, musea, theaters, filmhuizen, galerieën, modeateliers, danscollectieven, etc.

Op beide punten kunnen de gevestigde culturele instellingen en urban initiatieven elkaar meer vinden als nieuwe partners. Het fonds hoopt binnen het programma 'Het beste van twee werelden' hieraan een bijdrage te leveren.

Een specifiek punt van aandacht vormt de koorbegeleiding. De Raad voor Cultuur heeft in zijn recente advies Basisinfrastructuur 1.0 zijn zorg geuit over de **professionele koorbegeleiding** die te weinig beschikbaar is voor amateurverenigingen ¹⁶. Hij stelt voor via een landelijke subsidieregeling koren de mogelijkheid te bieden subsidie aan te vragen voor orkestbegeleiding. De Overgangsregeling amateurkunst voorziet nu enigszins in deze mogelijkheid. In 2009 zal in samenwerking met de muzieksector en Kunstfactor worden verkend hoe de koorbegeleiding het best kan worden gefaciliteerd. In 2010 kunnen concrete initiatieven van nieuwe partners worden gesteund.

¹⁶ // Raad voor Cultuur, *Basisinfrastructuur 1.0, Advies vierjaarlijkse cultuursubsidies voor instellingen, sectorinstellingen en fondsen in de Basisinfrastructuur 2009-2012*. Den Haag, 2008, pagina 94.

2.2. Cultuureducatie

Cultuureducatie is hét instrument om iedereen, op school en daarbuiten, kennis te laten maken met het culturele leven. Als het goed is, blijft het niet bij een kennismaking maar legt cultuureducatie de basis voor levenslange cultuurdeelname. In het kader van het programma 'Cultuur en School' is overal in Nederland de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen verstevigd. In het basisonderwijs kwamen aparte gelden beschikbaar. Er ontstonden lokale netwerken en het educatieve aanbod maakte een grote groei door. Ook in het voortgezet onderwijs groeiden netwerken voor samenwerking van Groningen tot Zeeland en zorgden de vouchers (nu de Cultuurkaart) en het vak CKV voor een vaste culturele plek in het curriculum.

De Australische hoogleraar Anne Bamford noemt Nederland 'potentially world leading' op het gebied van cultuureducatie. Maar tegelijkertijd constateert zij dat er meer aandacht moet zijn voor actieve kunstbeoefening, professionele ontwikkeling van docenten en de continuïteit van leerervaringen. **17** Haar stelling is dat wie op een verkeerde manier met cultuur in aanraking komt, een leven lang voor cultuur verloren raakt **18**. Ook de minister stelt de focus op kwaliteit centraal. Net als bij amateurkunst is ook bij cultuureducatie verankering van succesvolle projecten een knelpunt. Door private fondsen, met behulp van de Regeling Cultuureducatie van de Mondriaan Stichting – zwaar overvraagd - en via het Actieplan Cultuurbereik is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van nieuw aanbod. Maar het lukt organisaties vaak niet om een vervolg aan projecten te geven of succesvolle ervaringen over te dragen aan anderen.

In het overheidsbeleid heeft de focus de afgelopen jaren bovendien sterk op de binnenschoolse cultuureducatie gelegen. Een 'culturele loopbaan' voltrekt zich echter grotendeels buitenschools. Jongeren krijgen de eerste culturele bagage mee van hun ouders en zijn – naast school – vooral in hun eigen vrije tijd bezig met kunstbeoefening. In het Maurits Manifest **19** sprak een breed platform van culturele instellingen zich uit voor de ambitie dat in 2010 elk kind de kans heeft om in ieder geval één kunstdiscipline actief te beoefenen. Het fonds steunt deze gedachte maar onderkent dat hiervoor een langere adem nodig is. Het fonds biedt binnen de regelingen voor alle disciplines de komende jaren mogelijkheden. Maar op één punt wil het fonds nu alvast inzetten op een gebundelde actie: de muziek. Gesprekken met verschillende partijen in

het veld laten zien dat muziek een groot aandachtspunt is, aangezien dit bij uitstek de discipline is die leeft onder jongeren. Tegelijk baart zowel de kwaliteit van het muziekonderwijs op school, de betaalbaarheid **20** van buitenschoolse cursussen **21** als ook de slechte aansluiting van het traditionele aanbod bij de doelgroepen al langere tijd zorg. De drempel om daadwerkelijk een instrument te leren bespelen is daardoor voor een aanzienlijke groep kinderen nog hoog. Het cursusaanbod is niet eigentijds, flexibel en cultureel divers genoeg, of het wordt niet op een toegankelijke plaats, zoals de (brede) school of buurthuis, aangeboden.

Op grond van het bovenstaande heeft het fonds de volgende prioriteiten:

1. Verankering van succesvolle projecten.
2. Actieve muziekbeoefening.

Ad 1) Evenals voor de amateurkunst draagt het fonds via de Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten bij aan de versterking van de lokale infrastructuur. Binnen de cultuurparticipatieprojecten verleent het fonds tevens projectsubsidies aan initiatieven met een landelijke voorbeeldwerking, waarbij ontwikkeling, diversiteit en verankering als criteria gelden. Juist vanwege het belang van de verankering, komen er meer mogelijkheden voor projecten met een looptijd langer dan één jaar. Het gaat hierbij om het stimuleren van een ontwikkeling die langere tijd vergt of om het bieden van meer mogelijkheden voor overdracht. In de nieuwe regeling wordt uitgegaan van samenwerking met het onderwijs maar de reikwijdte wordt verbreed naar amateurkunst.

17 // Bamford A., *Netwerken en verbinden: arts en cultural education in The Netherlands*, 2007. **18** // Bamford A., *The WOWfactor: global research compendium on the impact of arts in the education*, 2004.

19 // De Cultuurformatie, *Vitale verbindingen versterken: een cultuurpolitieke agenda voor 2007-2010*, 2007. **20** // Berenschot, *Bezuinigingen op amateurkunst en kunst- en cultuureducatie*, Utrecht 2005.

21 // Het recent opgerichte Jeugd cultuurfonds wil dat alle kinderen in Nederland zich kunnen ontwikkelen in minstens één kunstdiscipline en richt zich op het slechten van de financiële barrières voor kinderen in achterstandsposities. Volgens schattingen zijn er in Nederland tussen de 250.000 en 400.000 kinderen die om financiële redenen niet kunnen participeren. Het Fonds voor Cultuurparticipatie draagt bij aan de financiering van het landelijk bureau. **22** // Onderwijsraad, *De stand van Educatief Nederland*, 10 februari 2009. **23** // Zie ook www.jedemkind.de, www.musicmatters.nu en www.musicmanifesto.co.uk

In de nota Kunst van Leven vestigt Minister Plasterk de aandacht op de verankering van de **Canon van Nederland** in het basis- en voortgezet onderwijs. De 50 vensters gaan deel uit maken van de kerndoelen van het onderwijs. Erfgoedinstellingen en musea kunnen het onderwijs ondersteunen bij de invoering van de canon. Het fonds is gevraagd hieraan een bijdrage te leveren. Ook de Onderwijsraad stelt onlangs nog in 'De stand van Educatief Nederland' dat alle jongeren tot 18 jaar vertrouwd moeten raken met cultuur, kunst en de Nederlandse geschiedenis **22**. Binnen de plusregeling krijgen projecten rond de canon daarom extra aandacht.

'**Jedem Kind ein Instrument**' is een programma dat wordt uitgevoerd binnen de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen. Het programma richt zich op alle kinderen in de leeftijd van 6 tot 10 jaar uit deze deelstaat. Doel is dat ieder kind een instrument leert bespelen.

In de eerste klas (groep 3 van het basisonderwijs) leren kinderen muzikale basisvaardigheden en maken ze kennis met tenminste 15 instrumenten. Rond de paasvakantie besluiten kinderen welk instrument ze in het volgend schooljaar willen leren spelen, gevolgd door lessen in het tweede jaar. Het instrument kunnen ze gratis lenen, ook om thuis te oefenen. In het derde jaar leren de kinderen om samen te spelen in een ensemble. Jaarlijks wordt aan het eind van het schooljaar een evenement georganiseerd waarbij de kinderen hun vaardigheden laten zien.

Voor de muzieklessen in het tweede schooljaar wordt een bijdrage van maximaal 20 euro per maand per kind gevraagd. Voor de muziek- en samenspeelllessen in het derde jaar wordt een totaalbijdrage van maximaal € 30 per maand gevraagd. De lessen zijn gratis voor kinderen uit gezinnen met financiële barrières. Het programma wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de stichting 'Jedem Kind ein Instrument'. De totale kosten hiervan bedragen € 50 miljoen. Dit bedrag wordt bijeengebracht door de deelstaat, de betrokken gemeentes en door bijdragen van (particuliere) fondsen en bijdragen van sponsors en particulieren **23**.

Ad 2) Het fonds introduceert verder het programma 'Er zit muziek in ieder kind'. We willen samen met overheden, het onderwijs en het culturele veld alle kinderen in Nederland in de gelegenheid stellen om actief aan muziek te doen. Het is evident dat voor een dergelijke forse ambitie de middelen van het fonds lang niet toereikend zijn. Zowel de financiële als organisatorische inzet van vele partners is nodig: sectorinstituten, brancheverenigingen, het onderwijs, de amateursector, de centra voor de kunsten (muziekscholen) en natuurlijk de gemeentelijke en provinciale overheden. De opkomst van de brede school en de combinatiefuncties bieden eveneens grote mogelijkheden. Binnen het programma kunnen waardevolle ervaringen op stedelijk en regionaal niveau worden opgedaan ten behoeve van de discussie over de toekomst van de kunstbeoefening (vergelijk de lopende verkenning op dit terrein door het Sociaal en Cultureel Planbureau). De impuls van het fonds zal vooral via de culturele instellingen gestalte krijgen, maar uiteraard in samenwerking met het onderwijs. Het is van belang dat ook in het reguliere onderwijs voorwaarden worden gecreëerd voor eigentijds muziekonderwijs. In het buitenland zijn inspirerende voorbeelden te vinden hoe met name de actieve muziekbeoefening binnen het bereik van veel jongeren kan worden gebracht: Duitsland kent het grote programma 'Jedem Kind ein Instrument'. Maar ook in eigen land - Music Matters in Rotterdam en het Leerorkest in Amsterdam Zuidoost - zijn inspirerende voorbeelden te vinden.

Het fonds heeft over de inrichting van dit subsidieprogramma reeds verkennende gesprekken gevoerd met partijen uit het veld. Het is opvallend en inspirerend dat het aansluit bij een trend: diverse muziekinitiatieven staan in de steigers of zijn al in uitvoering. Het fonds ziet – naast de culturele sector en het onderwijs - gemeenten en provincies als strategische partners. In de loop van 2009 richten we het programma verder in. Uitgangspunt is het bewerkstelligen van dynamiek door gericht voorbeeldprojecten te ondersteunen, verspreid over het land, in combinatie met steun aan landelijke campagne- en ontwikkeltrajecten.

2.3. Volkscultuur

Het kabinet wil volkscultuur stimuleren. Over wat volkscultuur wel en niet is, zijn het afgelopen jaar de nodige debatten gevoerd, tot in de Tweede Kamer aan toe ²⁴. Het Meertens instituut heeft zich op verzoek van de minister gebogen over de definiëring: 'Volkscultuur verwijst naar het geheel van cultuuruitingen die als wezenlijk worden ervaren voor specifieke groepen, steeds onder verwijzing naar traditie, verleden en nationale, regionale en lokale identiteiten.' Het Meertensinstituut ziet volkscultuur niet als iets statisch maar als een fenomeen waarin dynamiek en processen van toe-eigening centraal staan, onder alle maatschappelijke groepen. Juist in deze tijd van globalisering en confrontatie met zoveel verschillende culturen is de behoefte aan een eigen wereld waarin men zich op zijn plaats voelt, groter geworden.

Daarmee is weliswaar aangegeven wat onder volkscultuur kan worden verstaan maar is nog niet afgebakend hoe volkscultuur door de overheid beleidsmatig wordt ingevuld. De politieke aandacht voor het onderwerp is nieuw, Nederland kent geen echte beleidstraditie op dit terrein. Het expliciet benoemen van volkscultuur in het Coalitieakkoord en het daarmee plaatsnemen op de cultuurpolitieke agenda is geen toeval in een tijd waarin veel mensen behoefte hebben aan houvast, worteling, traditie en identiteit. Wie het begrip volkscultuur in de cultuurpolitiek gebruikt, ontkomt dan ook - zeker op dit moment - niet aan een positiebepaling in discussies over identiteit en integratie. Een levende, dynamische volkscultuur in Nederland betekent voor het fonds dat wat wij in Nederland gemeenschappelijk hebben met elkaar, zich tegelijk goed verhoudt tot de verschillen. Respect en ruimte voor regionale en culturele pluriformiteit is dan ook ons uitgangspunt. Bij dit alles geldt dat volkscultuur grotendeels groeit en bloeit op eigen kracht. Veel mensen stellen terecht dat overheden en fondsen daar vooral niet te veel in moeten regelen. Het fonds wil de komende jaren graag een stimulerende rol vervullen op dit terrein maar ziet wel dat een aantal belangrijke vragen nog onbeantwoord is gebleven. Daarom gaan we in 2009 samen met andere organisaties op zoek naar de antwoorden. De beleidsontwikkeling is daarbij gebaat.

²⁴ // Begrotingsbehandelingen cultuur 2008 en 2009.

1. Het gaat - gezien de maatschappelijke context - allereerst om de vraag wat de aandacht voor volkscultuur in de cultuurpolitiek kan betekenen voor meer onderlinge binding in ons land.
2. De tweede vraag heeft betrekking op de gewenste beleidsmatige afbakening van het onderwerp. De definitie van volkscultuur is begrijpelijkerwijs zeer breed. Dat is op zichzelf geen probleem maar onbeantwoord blijft de vraag hoe op dit terrein de rol van overheden en – in het verlengde daarvan – een overheidsfonds wordt afgebakend. Bij de stand van dit moment denken wij in eerste instantie vooral aan het faciliteren, aan het opbouwen van kennis en aan het zichtbaarder maken van volkscultuur.
3. In het verlengde hiervan ligt de vraag: waaraan heeft het culturele veld behoefte, in het bijzonder de vrijwilligers, verenigingen, streekhistorici etcetera? En wat zijn kansrijke trajecten?

Gelet op het bovenstaande richt het fonds zich met zijn subsidies op het terrein van de volkscultuur in eerste aanleg op het faciliteren, het doen opbouwen van kennis over volkscultuur en deze toegankelijk maken door onderzoek, reflectie en promotie.

Vooralsnog valt ondersteuning van activiteiten binnen de Regeling Cultuurparticipatie provincies en gemeenten en de Plusregeling Cultuurparticipatie. Daarbovenop oormerkt het fonds een jaarlijks bedrag van € 500.000 voor bijzondere pilot-activiteiten die in het kader staan van de verdere ontwikkeling van volkscultuur als beleidsterrein.

Met het oog op de beantwoording van de vragen neemt het fonds in 2009 de volgende initiatieven:

- Samen met het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Erfgoed Nederland, de Mondriaan Stichting en het Meertens Instituut publiceert het fonds dit jaar een essaybundel, in combinatie met seminars. Het begrip 'volkscultuur' wordt hierin op een positief kritische manier tegen het licht gehouden.
- Het fonds laat een onderzoek naar het volkscultuurbeleid in verschillende landen (zoals de VS en EU-lidstaten) uitvoeren om kennis en expertise van landen met een langere beleidstraditie rond volkscultuur in beeld te krijgen.

2.4. Internationale samenwerking

Het fonds wil graag een stimulans geven aan de internationale samenwerking op het gebied van de cultuurparticipatie. Zodoende biedt de Plusregeling Cultuurparticipatie ook mogelijkheden aan Nederlandse amateurkunstenaars om op internationale festivals en concoursen hun krachten te meten met buitenlandse collega's. Internationale uitwisseling kan evenzeer activiteiten op het gebied van volkscultuur of projecten van erfgoedvrijwilligers betreffen. De samenwerking kan de vorm krijgen van masterclasses, co-producties of grensoverschrijdende tentoonstellingen. De basis hiervoor ligt er. Uitwisseling met de buurlanden Vlaanderen en Duitsland, maar ook met het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk vindt nu al geregeld plaats. De plusregeling daagt ook culturele instellingen met cultuureducatie als speerpunt uit tot een internationale uitwisseling van kennis en ervaring. Te denken valt aan gezamenlijke studiereizen, residencies van buitenlandse experts of het ondersteunen van seminars. Zelf wil het fonds nauwe contacten onderhouden met vergelijkbare partnerorganisaties, zoals Creativity, Culture, and Education in Newcastle, een verzelfstandigd onderdeel van de Arts Council.

In het internationale cultuurbeleid is de verleiding groot duizend bloemen te laten bloeien. Het fonds kiest – in samenspraak met de andere fondsen – voor focus. Zo krijgt in de komende jaren Turkije prioriteit: niet alleen is Istanbul in 2010 Culturele Hoofdstad van Europa, bovendien viert Nederland in 2012 de 400 jaar Nederlands-Turkse betrekkingen. Maar bovenal kent Nederland een grote Turkse gemeenschap en vormt Istanbul ook in de jongerencultuur een belangrijk kruispunt van invloeden. Naast Turkije krijgt Brazilië de komende jaren extra aandacht. In nauwe samenwerking met de andere fondsen sluit het Fonds voor Cultuurparticipatie aan bij de prioriteit voor Brazilië in de brief 'Grenzeloze Kunst' van de Ministeries van OCW en Buitenlandse Zaken [25](#). De Braziliaanse overheid is op het terrein van cultuurparticipatie zeer actief.

[25 // Ministeries van OCW en BZ, *Grenzeloze kunst*, Den Haag, 16 september 2008.](#)

03. Instrumenten en werkwijze

Het fonds realiseert zijn doelen door middel van het verstrekken van subsidies, het in uitvoering brengen van programma's, door onderzoek uit te zetten en kennis te verspreiden. De Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten, de Plusregeling Cultuurparticipatie en de meerjarige instellings-subsidies maken op een breed front kwaliteitsontwikkeling, meer diversiteit en verankering mogelijk. Daarnaast wil het fonds dynamiek genereren door de twee grote nieuwe programma's: 'Er zit muziek in ieder kind' en 'Het beste van twee werelden: nauwere samenwerking tussen amateurs en professionals'. In dit hoofdstuk staan de procedures en de praktische werkwijze van het fonds centraal.

Regeling Cultuurparticipatie provincies en gemeenten

Het fonds is vanaf 1 januari 2009 operationeel maar met de provincies en 35 grote gemeenten is al een intensief traject afgelegd. Zij hebben eind 2008 hun programma's cultuurparticipatie voor de periode 2009-2012 ingediend. De accordering hiervan door het fonds heeft inmiddels plaatsgevonden.

Tijdens het bestuurlijk overleg tussen de Minister van OCW en vertegenwoordigers van IPO en VNG is op 2 april 2008 afgesproken dat het bevorderen van cultuurparticipatie een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is van gemeenten, provincies en rijk. Vanuit hun gezamenlijke verantwoordelijkheid werken de drie overheden intensief samen. Het fonds voorziet in die samenwerking. Onderdeel van het samenwerkingsmodel is dat provincies en gemeenten de hun toegekende financiële middelen matchen. De door het fonds verstrekte middelen kunnen binnen de vierjarige periode flexibel worden ingezet. Daarmee wordt de samenwerking met de gemeenten en provincies intensiever dan tijdens de voorgaande perioden Actieplan Cultuurbereik. Uitgaande van gezamenlijke doelstellingen en gericht op versterking van cultureel burgerschap, is gezocht naar een goede balans tussen centrale en decentrale verantwoordelijkheden. Op het niveau van het Fonds voor Cultuurparticipatie wordt de algemene richting aangegeven: de missie en de doelstellingen. Op lokaal en regionaal niveau is er volop ruimte voor eigen invulling, aansluitend bij de lokale en regionale wensen en behoeften.

Het fonds heeft samen met gemeenten en provincies gewerkt aan een eenvoudige vormgeving van de samenwerking, met een beperkte regeldruk en een beperkt aantal vereisten waaraan de programma's moeten voldoen. Een voorwaarde daarvoor is dat aan het begin van het traject overeenstemming bestaat over de uitgangspunten en doelen van de aanvragen. Deze wijze van samenwerken, gebaseerd op onderling vertrouwen, leidt tot meer contact dan gedurende het Actieplan Cultuurbereik het geval was.

Het fonds organiseert ten minste twee keer per jaar een plenaire bijeenkomst met vertegenwoordigers van gemeenten en provincies. Kennisuitwisseling tussen de deelnemers onderling en tussen de deelnemers en het fonds staan dan centraal. Ook start het fonds op zijn website dit jaar een community voor alle aan de regeling deelnemende gemeenten en provincies.

De Plusregeling Cultuurparticipatie

Via steun aan landelijke voorbeeldprojecten in het kader van de plusregeling wil het fonds een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling van de kwaliteit en diversiteit van de amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur. Projecten kunnen binnen de plusregeling worden ondersteund voor een uiteenlopende duur, van enkele maanden tot (maximaal) twee jaar. Hiertoe dienen initiatiefnemers een aanvraag in. Deze kan op drie manieren behandeld worden:

1. Aanvragen tot € 5.000 worden door het bureau van het fonds behandeld en beoordeeld. Interne expertise maakt deze werkwijze mogelijk. Met het oog op de gewenste transparantie toetsen onafhankelijke externe adviseurs de werkwijze van het bureau achteraf. Besluiten van het fonds worden openbaar gemaakt via de website.
2. Aanvragen vanaf € 5.000 worden voor een inhoudelijk kwaliteitsoordeel voorgelegd aan externe adviseurs. Deze aanvragen worden begeleid door een preadvies, waarin wordt ingegaan op de voorgeschiedenis van de aanvraag; op het belang van het project voor de sector in het algemeen en de desbetreffende pijler in het bijzonder; en op de manier waarop het initiatief aansluit bij de kernbegrippen ontwikkeling, verankering en diversiteit.
3. Voor cultuureducatieve projecten handhaaft het fonds de minimale omvang van € 25.000 voor een project zoals die ook al werd gehanteerd door de Mondriaanstichting. Aanvragen kunnen in de nabije toekomst alleen digitaal worden ingediend. Het fonds gaat werken met AIMS, een

volledig digitaal subsidiesysteem. Hiermee kunnen aanvragers eenvoudig formeel correcte subsidieaanvragen indienen. Het fonds wil toegankelijk zijn voor het veld. Hier steekt het fonds dan ook veel energie in, niet alleen met geijkte middelen als een nieuwsbrief en website maar ook door het organiseren en bezoeken van bijeenkomsten. Prioriteit krijgen regionale bijeenkomsten in samenwerking met gemeenten en provincies, waarbij belangstellende verenigingen en instellingen geïnformeerd worden.

Vierjarig gesubsidieerde instellingen

Het fonds heeft van het Ministerie van OCW het mandaat gekregen voor de subsidieverstrekking van de 28 instellingen die op basis van hun aandeel in cultuurparticipatie in de periode 2009-2012 een vierjarige subsidie ontvangen. Het fonds onderhoudt deze relaties en ontwikkelt in 2009 een

systeem voor de monitoring. Met het oog op 2013-2016 bereidt het fonds een nieuwe selectie- en toekenningsprocedure voor.

Programma's

Via twee nieuwe programma's, ten slotte, investeert het fonds in de samenwerking tussen amateurs en professionals en in de actieve kunstbeoefening, in het bijzonder muziek. Deze grote programma's dragen bij aan een betere zichtbaarheid van de actieve kunstbeoefening. Hierbij streeft het fonds naar nauwe samenwerking en afstemming met andere organisaties. Voor beide programma's zullen in 2009 regelingen worden opgesteld maar een deel van de middelen zal in samenwerking met de sectorinstituten en brancheverenigingen worden ingezet.

De Nederlandse Antillen en Aruba

In de tweede helft van juli 2009 vinden de Koninkrijksspelen voor de Jeugd op Aruba plaats. De Koninkrijksspelen voor de Jeugd kennen een langere traditie. Het zijn sportwedstrijden voor jongeren uit het gehele Nederlandse Koninkrijk die om de twee jaar georganiseerd worden. In 2007 werden naast de Koninkrijksspelen Sport voor het eerst de **Koninkrijksspelen Cultuur** georganiseerd onder de titel 'Kroonjuwelen'.

In opdracht van de Ministeries van OCW en BZK zal het het fonds in 2009 zorg dragen voor de Nederlandse inbreng tijdens de Kroonjuwelen.

Om de culturele infrastructuur op de Nederlandse Antillen en Aruba te versterken en de culturele uitwisseling tussen een of meer eilanden en Nederland en andere landen te stimuleren is met ingang van 2009 de KulturA-regeling in het leven geroepen. Voor die regeling heeft de Minister van OCW extra middelen ter beschikking gesteld.

De uitvoering van de KulturA-regeling vindt plaats door de Mondriaanstichting, het Fonds voor Beeldende kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, het Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+, het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Fonds voor de Letteren en het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds. De KulturA-regeling vormt een aanvulling op de reguliere ondersteuningsmogelijkheden van de zes fondsen.

04. Monitoring en evaluatie ²⁶

Het Fonds voor Cultuurparticipatie hecht veel belang aan monitoring en evaluatie van zijn beleid en activiteiten. Daarnaast willen we kennis over ontwikkelingen op het gebied van actieve cultuurparticipatie verspreiden en delen met onze partners. Door de ontwikkelingen in het veld te volgen en te evalueren, kunnen we leren van ervaringen hetgeen zijn weerslag krijgt in het beleid. Op advies van het fonds worden de uitkomsten van de monitoring jaarlijks besproken met de minister en vertegenwoordigers van IPO en VNG. Een en ander kan leiden tot andere beleidsaccenten op basis waarvan gemeenten en provincies hun programma bij kunnen stellen ²⁷.

Het fonds streeft naar afstemming van 'eigen' evaluatie- en onderzoeksvragen met die van de bestuurlijke partners IPO en VNG en van het veld ²⁸. Het ontwikkelt daartoe een monitor- en evaluatieprogramma langs drie lijnen:

1. Analyseren en reflecteren.
2. Sturen en leren.
3. Doen en leren.

De eerste lijn heeft betrekking op onderzoek naar ontwikkelingen en trends op het gebied van cultuurparticipatie die implicaties kunnen hebben voor het beleid. De tweede lijn heeft betrekking op de monitoring en evaluatie van het beleid van het fonds in relatie tot de provincies en gemeenten die deelnemen aan de Regeling Cultuurparticipatie en tot de instellingen die subsidie aanvragen en ontvangen. De derde lijn heeft betrekking op de praktijk van (culturele) instellingen op het gebied van actieve cultuurparticipatie: projecten en activiteiten. Het dwarsverband tussen deze drie lijnen wordt gevormd door het permanente 'atelier voor cultuurparticipatie' een open leernetwerk (community of practice) voor betrokken medewerkers van het fonds, van deelnemende gemeenten en provincies, van culturele en onderwijsinstellingen en van andere maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij activiteiten op het gebied van actieve cultuurparticipatie.

²⁶ // Deze paragraaf is gebaseerd op een advies aan het Fonds voor Cultuurparticipatie van dr. Teunis IJdens van Cultuurnetwerk Nederland. ²⁷ // Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten 2009-2012, pagina 7 (Staatscourant 19 september 2008, nr 182). ²⁸ // Idem.

Samenvatting

Opdracht aan het Fonds voor Cultuurparticipatie: stimuleren actieve cultuurparticipatie

Het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft van de Minister van OCW de opdracht de actieve deelname aan het culturele leven van de burgers in Nederland te stimuleren, in al hun diversiteit: ongeacht leeftijd, herkomst, opleiding, en woonplaats. Deze opdracht heeft het fonds vertaald in twee centrale doelstellingen:

- Meer mensen doen mee.
- Er komen betere faciliteiten (onder meer begeleiding, scholing, presentatiemogelijkheden, samenwerking met professionals).

Deze doelstellingen worden gerealiseerd langs de programma-lijnen amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur, waarbij ontwikkeling, verankering en diversiteit doorsnijdende thema's zijn.

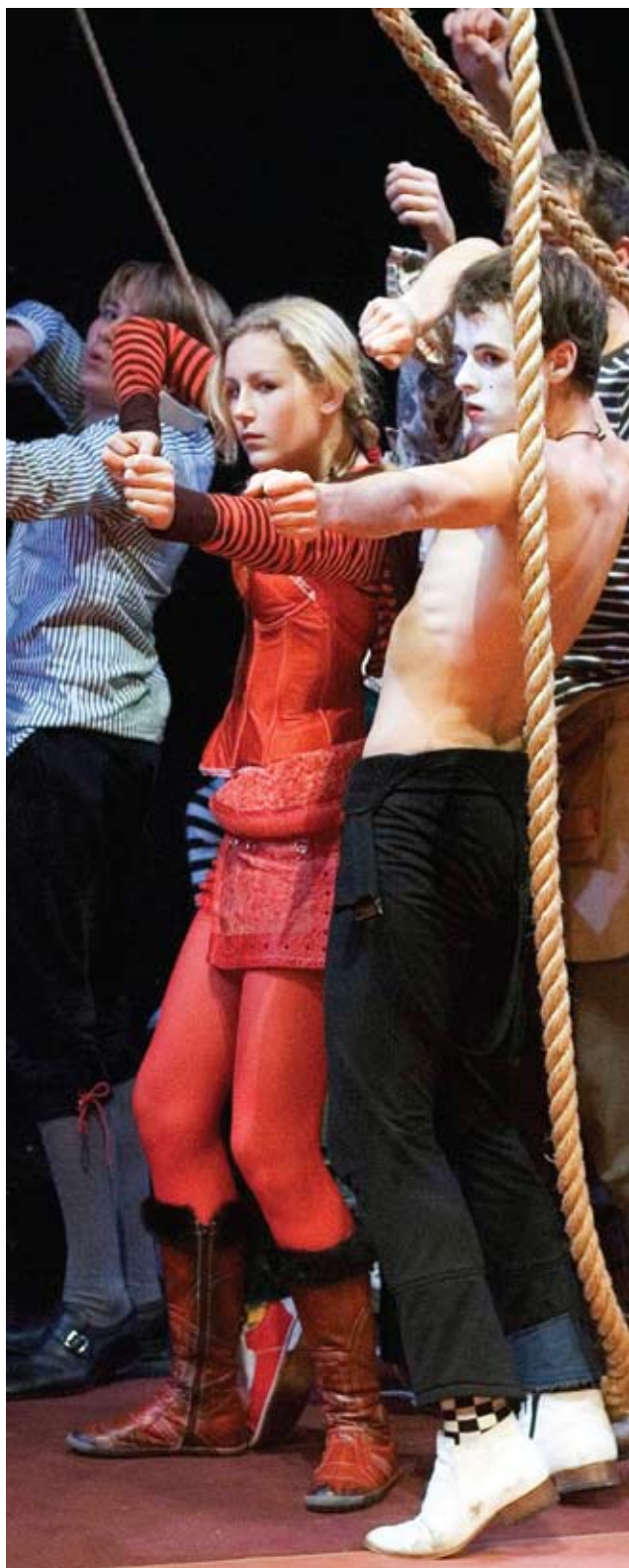
Subsidie-instrumentarium

Om zijn doelen te realiseren heeft het fonds met ingang van 2009 tot zijn beschikking:

- De Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten.
 - De Plusregeling Cultuurparticipatie voor initiatieven van amateurs en culturele instellingen (deze regeling is de uitbreiding en opvolger van de oude regelingen voor de amateurkunst en cultuureducatie).
 - Twee nieuwe stimuleringsprogramma's.
-

Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten

Uit diverse analyses blijkt dat het fundament van kunst en cultuur, de amateurkunst, versterkt dient te worden. Daar waar het gaat om de infrastructuur op het terrein van de amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur zijn in eerste aanleg de provincies en gemeenten verantwoordelijk. Via de Regeling Cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten draagt het fonds bij aan de verdere versterking van deze lokale culturele infrastructuur. Via deze matchingregeling is hiervoor vanuit rijksmiddelen jaarlijks €13,9 miljoen beschikbaar.

Plusregeling Cultuurparticipatie

Aanvullend op de regeling voor provincies en gemeenten draagt de nieuwe Plusregeling Cultuurparticipatie door het ondersteunen van landelijke voorbeeldprojecten bij aan de ontwikkeling van de kwaliteit en diversiteit van de amateurkunst. In de nota Kunst van Leven is aandacht gevraagd voor de verankering van de Canon van Nederland in het basis- en voortgezet onderwijs. Er is behoefte aan aanbod van erfgoedinstellingen en musea om het onderwijs te ondersteunen bij de invoering van de canon.

Volkscultuur is een nieuw aandachtsgebied. Een aantal belangrijke vragen zal de komende tijd nog moeten worden beantwoord. Daarbij gaat het onder meer om de vraag wat de aandacht voor volkscultuur in de cultuurpolitiek kan betekenen voor meer onderlinge binding in ons land en wat de gewenste beleidsmatige inzet van de overheid voor dit onderwerp moet zijn. Gelet op het bovenstaande richt het fonds zich op het terrein van volkscultuur in eerste instantie op faciliteren en doen opbouwen van kennis over volkscultuur en deze toegankelijk maken door onderzoek, reflectie en promotie. Daarnaast wil het fonds samen met andere instellingen en organisaties duidelijker in beeld krijgen wat de aandacht voor volkscultuur kan betekenen en op welke punten volkscultuur als belangrijke laagdrempelige vorm van cultuurparticipatie verdere ondersteuning behoeft.

Nieuwe stimuleringsprogramma's

Het fonds wil zowel bijdragen aan een betere zichtbaarheid van de amateurkunstsector als aan een betere aansluiting van vraag en aanbod in die sector. Daartoe wordt een nieuw programma opgezet: "Het beste van twee werelden". Via dit programma wordt de komende jaren een impuls gegeven aan de samenwerking tussen amateurs en professionals. Die samenwerking is in Nederland niet vanzelfsprekend. Het fonds wil onder andere inzetten op meer begeleiding door professionele instellingen van amateurinitiatieven zowel in de kunsten, als op erfgoedterrein, meer coproducties van professionele makers en amateurs, meer podia die de beste amateurproducties of schoolvoorstellingen uit hun stad of regio op hun planken presenteren.

Het fonds kent binnen het programma "Het beste van twee werelden" een bijzondere plaats toe aan de nieuwe circuits. Het betreft onder andere de grootstedelijke jongerencultuur maar ook ontwikkelingen op het gebied van community arts, circustheater

en creative design op het gebied van muziek, mode, vormgeving, gaming en animatie.

Een tweede stimuleringsprogramma "Er zit muziek in ieder kind" is gericht op actieve muziekbeoefening. Muziek spreekt kinderen en jongeren sterk aan maar de drempel om daadwerkelijk een instrument te leren bespelen is voor een aanzienlijke groep kinderen nog hoog. Het cursusaanbod is bovendien niet eigentijds, flexibel en divers genoeg of het wordt niet op een toegankelijke plaats, zoals de school of buurthuis, aangeboden. Bij het fonds maar ook in het veld leven hoge ambities om alle kinderen in Nederland in de gelegenheid te stellen om actief aan muziek te doen. Voor zo'n forse ambitie zijn de middelen van het fonds alleen niet toereikend maar het fonds kan wel een impuls geven en dynamiek bewerkstelligen. Het fonds heeft over de inrichting van het programma al verkennde gesprekken gevoerd met instellingen en organisaties in het veld en veel positieve signalen ontvangen.

Bijlage 1

Financieel kader

Het kader voor 2009-2012 is als volgt ingevuld:

	2009	2010	2011	2012
Regeling Cultuurparticipatie provincies en gemeenten	€ 13,9 29	€ 13,9	€ 13,9	€ 13,9
Vierjarige instellingssubsidies	€ 4,9	€ 4,9	€ 4,9	€ 4,9
Overgangsregelingen amateurkunst en cultuureducatie 30	€ 2,9	-	-	-
Plusregeling Cultuurparticipatie 31	-	€ 4,0	€ 4,0	€ 4,0
Volkscultuur	€ 0,5	€ 0,5	€ 0,5	€ 0,5
Programma "Er zit muziek in ieder kind"	€ 0,5	€ 3,0	€ 3,0	€ 3,0
Programma "Het beste van twee werelden"	€ 0,5	€ 2,5	€ 2,5	€ 2,5
Internationale samenwerking	€ 0,2	€ 0,2	€ 0,2	€ 0,2
Beheerslasten	€ 1,6	€ 2,0	€ 2,0	€ 2,0
Totaal 32	€ 25,0	€ 31,0	€ 31,0	€ 31,0

Bedragen in miljoenen.

Toelichting: In de al eerder aangehaalde brief van de Minister van OCW is aangekondigd dat er in een oplopende reeks meer geld beschikbaar komt voor cultuureducatie, amateurkunst en volkscultuur. Daarnaast zijn met ingang van 2009 de budgetten van de voormalige regeling amateurkunst van het FAPK, de Kien en Compam-subsidies 33 van Kunstfactor en de Regeling Cultuureducatie van de Mondriaanstichting naar het Fonds voor Cultuurparticipatie overgegaan. Vooralnog zijn al deze regelingen gecontinueerd in de vorm van overgangsregelingen die in de loop van 2009 vervangen worden door de nieuwe Basisregeling Cultuurparticipatie. Ook het geld voor 28 vierjarig gesubsidieerde instellingen op het gebied van cultuureducatie en amateurkunst is naar het fonds overgeheveld.

29 // Het Ministerie van BZK keert deze middelen jaarlijks rechtstreeks uit aan de betreffende provincie of gemeente, op basis van de accordering door het fonds van het vierjarige programma cultuurparticipatie. 30 // Deze regeling wordt in de loop van 2009 vervangen door de Plusregeling Cultuurparticipatie. 31 // Binnen de plusregeling zal extra aandacht gegeven worden aan de invoering van de Canon van Nederland. 32 // De regelingen en programma's zijn inclusief onderzoek, monitoring en kennisdeling. 33 // Compam. Tot 2009 ondersteunde Unisono, later Kunstfactor, onder de noemer Compam het verlenen van compositieopdrachten ten behoeve van de amateurmuzieksector. Het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft per 2009 deze middelen en taak overgenomen en vooralnog ondergebracht in de Overgangsregeling Amateurkunst 2009. **Kien.** Deze term staat voor Koor en Instrumentaal Ensemble en had als doel de bevordering van de uitvoering van werken van koor en instrumentale ensembles en de kwaliteit daarvan. Ook deze subsidiemogelijkheid is van Unisono, later Kunstfactor, overgegaan naar het Fonds voor Cultuurparticipatie en vooralnog ondergebracht in de Overgangsregeling Amateurkunst 2009.

Bijlage 2

Regeling Cultuurparticipatie provincies en gemeenten 2009–2012

Deelnemende gemeenten en provincies,
bedragen in euro's per jaar

Gemeente	uitkering per jaar	Provincie	uitkering per jaar
Alkmaar	74.397	Drenthe	298.118
Almere	142.930	Flevoland	152.865
Amersfoort	109.853	Friesland	434.395
Amsterdam	839.459	Gelderland	1.115.890
Apeldoorn	122.896	Groningen	309.681
Arnhem	161.103	Limburg	576.616
Breda	134.576	Noord - Brabant	1.276.661
Delft	75.349	Noord - Holland	1.066.022
Deventer	76.327	Overijssel	528.681
Dordrecht	93.647	Utrecht	602.888
Ede	84.925	Zeeland	300.593
Eindhoven	236.960	Zuid - Holland	1.460.552
Emmen	85.977		
Enschede	174.558		
Groningen	205.223		
Haarlem	116.098		
Haarlemmermeer	109.221		
Heerlen	71.524		
Helmond	67.988		
Hengelo	64.329		
Leeuwarden	72.950		
Leiden	92.813		
Maastricht	134.513		
Nijmegen	127.117		
Rotterdam	659.986		
s Gravenhage	535.553		
s Hertogenbosch	107.162		
Sittard - Geleen	76.034		
Tilburg	158.995		
Utrecht	325.893		
Venlo	72.752		
Westland	78.107		
Zaanstad	111.708		
Zoetermeer	93.239		
Zwolle	90.562		
Subtotaal	5.784.724	Subtotaal	8.122.962
Totaal			13.907.686

Bijlage 3

28 vierjarig gesubsidieerde instellingen 2009-2012

- All About Us Film Factory
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland
- Bekijk 't
- Buitenkunst
- Davina van Wely Vioolconcours
- De Grote Prijs van Nederland
- De Noorderlingen
- Don't Hit Mama
- Euro+Songfestival
- Hal 4 (Digital Playground)
- InterArt
- JeugdOrkest Nederland
- Koorbegeleidingen
- Kunstbende
- Landelijke stichting Promotie Muziekimprovisatie
- Lordens Viooldagen
- Nationaal Jeugd Orkest (NJO)
- Open Monumentendag
- Orlando Festival
- PopSport
- Prinses Christina Concours
- Ricciotti Ensemble
- Rotterdams Wijktheater
- Theatergroep DOX
- Toneelbegeleidingsgroep STUT
- Villa Zebra
- Vocaal Talent Nederland
- WMC Kerkrade

Bijlage 4

Leden Raad van Toezicht

Jacques Wallage

Burgemeester van Groningen (voorzitter)

Joep Baartmans-van den Boogaart

Oud-gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant
en oud-waarnemend burgemeester

Hafida Bounjough

Rechterlijke ambtenaar i.o., Middelburg

Claartje Bunnik

Zelfstandig adviseur op het gebied van onderwijs en cultuur

Hetty Hafkamp,

Burgemeester van de gemeente Bergen NH

Jan Sebel

Registeraccountant PriceWaterhouseCoopers

Martin Sitalsing

Plaatsvervangend korpschef politie Friesland

Bijlage 5

Overzicht organisatie en medewerkers

De organisatie van het fonds bestaat uit:

- Een managementteam: een directeur, een hoofd subsidiebureau en een projectmanager.
- Het bureau: drie bureaumedewerkers, twee stafmedewerkers en vier secretarissen, een directiesecretaris, een communicatieadviseur en een secretariael medewerker.
- Onafhankelijke externe adviseurs ten behoeve van de Plusregeling Cultuurparticipatie en de beide stimuleringsprogramma's.

Medewerkers

- Jan Jaap Knol: directeur-bestuurder
- Giovanni Campbell: stafmedewerker
- Anita Hazeu: bureaumedewerker
- Maran Henneberke: management secretaresse
- Tynke Hiemstra: secretaris
- Toon Kets: hoofd subsidiebureau
- Noah van Klaveren: communicatieadviseur
- Anca Muresan: bureaumedewerker
- Caro Overbeek: bureaumedewerker
- Josien Paulides: directiesecretaris
- Inge Reinarz: stafmedewerker
- Chrit van Rensen: projectmanager
- Marie-Louise Smolenaars: secretaris
- Willemijn in 't Veld: secretaris
- Femie Willems: secretaris

Bijlage 6

Definities

Amateurkunst is het actief beoefenen van kunst uit passie, liefhebberij of engagement, zonder daarmee primair in het levensonderhoud te willen voorzien **34**.

Cultuureducatie is de verzamelnaam voor kunsteducatie, erfoededucatie en media-educatie. Cultuureducatie is leren over, door en met cultuur. Ook het leren beoordelen, genieten en zelf beoefenen van kunst – binnen- en buitenschools – hoort daarbij **35**.

- **Kunsteducatie** omvat de disciplines: beeldende kunst, dans, literatuur, muziek, theater en audiovisuele kunst. Ook toegepaste kunsten en wereldcultuur maken hier onderdeel van uit.

- **Erfgoededucatie** heeft betrekking op archeologie, cultuurlandschap, monumenten, musea, archieven en bibliotheken en omvat een breed spectrum aan activiteiten voor allerlei publieksgroepen, die zowel kennis en begrip als beleving van erfgoed tot doel hebben. is ook leren over, door en met erfgoed, met inbegrip van de Canon van Nederland.

- **Media-educatie** gaat over het leren interpreteren van de inhoud van media, het bepalen door welke belangen of waardesystemen deze worden gestuurd en het bewust worden van de plaats en rol van media in het persoonlijke en maatschappelijke leven.

Volkscultuur is het geheel van cultuuruitingen die als wezenlijk worden ervaren voor specifieke groepen, steeds onder verwijzing naar traditie, verleden en nationale, regionale of lokale identiteiten. **36** Omdat elke generatie haar eigen keuzes maakt, is volkscultuur een dynamisch fenomeen.

Community arts heeft betrekking op kunst- en cultuuractiviteiten die in gemeenschappelijkheid van een wijk of buurt worden opgezet en/of beleefd.

34 // Kunstfactor en VNG, *Amateurkunstbeleid OK, een handreiking voor gemeenten*, conceptversie januari 2008. **35** // Kunstconnectie en VNG, *Cultuureducatie, een beleidshandreiking*, Utrecht, november 2006. **36** // Ministerie van OCW, *Brief aan de Tweede Kamer*, Den Haag, april 2008.

